

คุณลักษณะด้านคุณธรรมระดับปัจเจกบุคคล

Individuals' Moral Virtues Characteristics

สุธา เจียรนัยกุลวานิช

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) ประกอบด้วยกระบวนการเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะด้านคุณธรรมระดับปัจเจกบุคคลที่ใช้เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต และเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านคุณธรรมของนักศึกษาคณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักศึกษาในโครงการพัฒนานักบัญชียุคดิจิทัล ของคณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จำนวน 18 คน ซึ่งถูกเลือกมาแบบเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบคำถามและรวบรวมข้อมูลจากข้อคิดเห็นของผู้เข้าร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นในกระบวนการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะด้านคุณธรรมครบทั้ง 4 มิติ โดยคุณธรรมที่นักศึกษามีอยู่แล้วอย่างมั่นคงในจิตใจ คือ ความกตัญญูและความอะลุ่มอล่วยถ้อยที่ถ้อยอาศัย และพบว่าภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมคุณธรรม นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงยกระดับสูงขึ้นในคุณลักษณะด้านคุณธรรมทุกมิติและทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดแบบก้าวกระโดดถึงสองระดับ จากระดับปานกลาง เป็นระดับมากที่สุด ได้แก่ ความมีสติและรอบคอบ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญและให้บุคคลตระหนักถึงการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

คำสำคัญ: คุณลักษณะด้านคุณธรรม

Abstract

This study is a participatory research in which qualitative research procedure was conducted. The objective is to study students' moral virtues and to analyze the changes in those elements.

The key informants consisted of 18 students in the Digital Accounting Program of School of Accounting, Bangkok University. They were selected purposively with their willingness to participate in this study. The researcher gathered information by using the moral virtues questionnaire and class activities as research tools. The statistical instruments for data analysis were mean and standard deviation.

The results revealed that the students exhibited their behavioral intentions toward all 4 dimensions of moral virtues. The virtues stably existing in the students' mind were the gratitude and empathy. It was also found that after participating in the moral virtues activities, the students could increasingly develop themselves in their all dimensions of virtues. The dimensions that were doubly changed from the middle to the highest level were consciousness and discretion. Both of them were the important virtues that let the individual recognize to behave appropriately to others.

Keyword: Moral Virtues Characteristics

1. บทนำ

อิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในปัจจุบันได้หล่อหลอมให้เยาวชนไทย มีค่านิยมทางสังคมที่มุ่งเน้นแต่วัตถุ จนละเลยสิ่งที่เป็นความดีความถูกต้องที่ควรประพฤติปฏิบัติในฐานะพลเมืองที่ดี ดังจะเห็นได้จากปัญหาของเด็กและเยาวชนไทยทั้งที่ปรากฏในงานวิจัยและเอกสารเผยแพร่ประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมมการติดเกม เล่นการพนัน รุมทำร้าย และคบเพื่อนต่างเพศที่นำมาซึ่งการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรหรือการทำแท้งก็ตาม สภาพปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าขณะนี้เยาวชนไทยกำลังตกอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยภัยอันตรายและมีความเสี่ยงสูงต่อการที่จะเติบโตไปเป็นคนดีมีคุณภาพของสังคม หากละเลยให้เหตุการณ์เช่นนี้ดำเนินต่อไป ยิ่งจะทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมแห่งความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจของคนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะสร้างปัญหาให้กับทั้งตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติจนเป็นการยากที่จะแก้ไขได้ นอกจากนี้ ในภาวะที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้ถาโถมเข้ามาหาสังคมไทยอยู่ตลอดเวลา และประเทศกำลังจะต้องเผชิญกับสภาวะที่ทำลายในการที่จะต้องก้าวสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ที่กำลังจะมาถึง ก็ยิ่งจะส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวมีความรุนแรง ทวีความซับซ้อนและทำให้เยาวชนเกิดความสับสนวุ่นวายทางภูมิภาวะด้านจิตใจมากยิ่งขึ้น (สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

สังคมไทยที่ผ่านมา บรรพบุรุษของเราได้มีการเรียนรู้ธรรมะในทางพระพุทธศาสนาและนำมาเชื่อมโยงกับโครงสร้างของสังคมให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เนื่องจากธรรมะเป็นที่มาแห่งความสงบสุขร่มเย็น ถ้าสังคมเห็นความสำคัญของธรรมะ รู้คุณค่าของธรรมะ ปฏิบัติตามธรรมะ ความสงบสุขร่มเย็นย่อมเกิดขึ้นกับสังคมนั้น ๆ ในทางตรงกันข้าม ถ้ายุคสมัยใดที่คนในสังคมนั้นไม่เห็นความสำคัญของธรรมะ ไม่รู้คุณค่าของธรรมะ และไม่ปฏิบัติตามธรรมะ ความเดือดร้อนวุ่นวายย่อมเกิดขึ้นกับสังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น การให้การศึกษแก่เยาวชนจึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปทั้งสองทาง คือ ทางโลกและทางธรรม การชี้ทางและให้คำแนะนำแก่เยาวชนไทย ถึงวัฒนธรรม ความดี ความซื่อ ความจริงของโลก ความสุขอันแท้จริงของชีวิต และค่านิยมที่ถูกต้อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครอบครัว วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ จะต้องร่วมมือกันเร่งดำเนินการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมเพื่อยกระดับจิตใจของเยาวชนไทยให้เป็นผู้มีความเข้าใจถึงหลักธรรมที่ควบคู่ไปกับการศึกษาได้อย่างถูกต้อง เพื่อเป็นหลักยึดในใจและเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีแก่เยาวชนของชาติ ให้รู้เท่าทันและไม่ตกเป็นเหยื่อของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ถาโถมเข้ามาอยู่ในขณะนี้ (พระคุณเจ้า ท่านครูบา คำพันธ์ คัมภีร์ญาณ, 2548)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาคุณลักษณะด้านคุณธรรมระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งจะช่วยให้การอยู่ร่วมกันของสังคมและประชาคมโลกดำเนินไปอย่างสันติ โดยผ่านกระบวนการสอนด้วยการสอดแทรกในกิจกรรมคุณธรรมที่กำหนดขึ้น เพื่อบ่มเพาะให้เกิดลักษณะนิสัยด้านจริยธรรมและนำไปสู่การยกระดับคุณธรรมในจิตใจของนักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติที่ดำรงตนอย่างมีคุณธรรม พร้อมจะสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคมและประเทศชาติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะด้านคุณธรรมระดับปัจเจกบุคคลที่ใช้เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต
2. เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านคุณธรรมของนักศึกษาคณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมที่ผ่านมา มุ่งเน้นพื้นฐานการสร้างทัศนคติที่ดีที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล เพื่อเสริมสร้างให้เกิดคุณลักษณะทางจิตใจ และนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นหลัก (นงลักษณ์ วิรัชชัย และ คณະ, 2551) นอกจากนี้ ผลการศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในทางจิตวิทยายังพบว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้เป็นระดับขั้น ตั้งแต่ระดับต้น คือ การคำนึงถึงประโยชน์ตนเองเป็นหลัก ไปจนถึงระดับสุดท้าย คือ การที่คำนึงถึงประโยชน์ผู้อื่นและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับหลักศาสนาที่มุ่งเน้นให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข โดยมีหลักธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง (กรมการศาสนา, 2550; สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, 2542; Cavalier, 2002; นงลักษณ์ วิรัชชัย และ คณະ, 2551)

งานวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น Tomlinson – Keasey and Keasey, 1974; Walker, 1980; ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์, 2524; โกศล มีคุณ, 2524; ศิริพร แยมินิล, 2530; ทวีวัฒน์ บุญชิต, 2546; สุดใจ บุญอารีย์, 2546; ดุจเดือน พันธมนาวิน และอัมพร ม้าคนอง, 2547 (อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2551) พบว่า พัฒนาการของเหตุผลชี้ชัดว่า การที่ประเทศจะพัฒนาได้ จำเป็นต้องอาศัยเด็กและเยาวชนในรุ่นต่อ ๆ ไปซึ่งได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ทั้งนี้ผู้ใหญ่จะต้องใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านจริยธรรมด้วย

นอกจากนี้ ไกรยุทธ ธีรตยาคินันท์ (2531 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณະ, 2551) ยังได้สังเคราะห์แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระเจ้าอยู่หัว โดยกล่าวถึงคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวม แบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่

1. คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน ทำหน้าที่เสมือนแรงผลักดันให้บุคคลมีความพยายามที่จะกระทำการใด ๆ ให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งความหวังไว้โดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใด ๆ ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความสามารถพึ่งตนเองและการมีวินัย

2. คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง ทำหน้าที่เสมือนปัจจัยหล่อเลี้ยงให้เกิดแรงผลักดันอันเนื่องมาจากการมีคุณธรรมชุดแรกในตัวบุคคล ประกอบด้วย ฉันทะ ความศรัทธา สัจจะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ และความมกตัญญู

3. คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนียวรั้ง ทำหน้าที่คอยเหนียวรั้งไม่ให้แรงผลักดันที่ก่อตัวในบุคคลนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่พึงปรารถนา ประกอบด้วย ความมีสติ ความรอบคอบ และความตั้งใจให้ดี

4. คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน ทำหน้าที่เป็นปัจจัยสนับสนุนบุคคลได้เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมในความสำเร็จของตนเอง หรือผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับ และเป็นปัจจัยที่สนับสนุนบุคคลได้มีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อส่วนรวม ทั้งในวงแคบระดับครอบครัวและในวงกว้างระดับประเทศ ประกอบด้วย ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อ ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอาเปรียบผู้อื่น และความอะลุ่มอล่วยถ้อยทีถ้อยอาศัย

โดยคุณธรรมทั้ง 4 มิติดังกล่าว เป็นการจัดกลุ่มคุณธรรมจริยธรรมตามมิติการแสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วิธีปฏิบัติตนเอง (คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน) ต่อผู้อื่น (คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยงและเหนียวรั้ง) และต่อสังคม (คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน)

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักศึกษาคณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจและข้อคิดเห็นของนักศึกษาที่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการวิจัย และได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การวัดผลด้านคุณธรรมก่อนที่จะใส่กิจกรรมคุณธรรมที่กำหนดโดยผู้วิจัย และส่วนที่ 2 การวัดผลด้านคุณธรรมภายหลังการใส่กิจกรรมเพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นระหว่างก่อนและหลังการใส่กิจกรรม

2. ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยจากนักศึกษาในโครงการพัฒนานักบัญชียุคดิจิทัลชั้นปีที่ 4 ของคณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จำนวน 18 คน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาและผู้วิจัยสามารถติดตามดูแลผลการวิจัยได้อย่างใกล้ชิดและเป็นกลุ่มที่สมัครใจจะเข้าร่วมเนื่องจากทางคณะบัญชีได้มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการและกิจกรรมทางด้านคุณธรรมที่จะต้องดำเนินการร่วมกันตลอดภาคการศึกษาล่วงหน้าก่อนที่นักศึกษาจะตัดสินใจ

3. ในส่วนแรกของการวิจัยตามที่ได้ระบุไว้ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจะทำการประเมินความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านคุณธรรมของตัวอย่างทั้งหมดโดยใช้แบบคำถามที่เตรียมมาก่อนล่วงหน้า เพื่อวัดระดับคุณธรรมของแต่ละคนและนำมาจัดเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 2 คน โดยพิจารณาจากระดับคะแนนที่ได้จากการทดสอบ

4. ในส่วนที่สอง หลังจากที่มีการวัดระดับและแบ่งกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยจะใส่กิจกรรมคุณธรรมให้ทุกคนได้ปฏิบัติและติดตามดูความคิดและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่

4.1 กำหนดให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มคัดเลือกข่าวจากหนังสือพิมพ์ หรือเอกสารเผยแพร่ประเภทต่าง ๆ ตามความสนใจมากลุ่มละ 1 เรื่อง ที่เห็นว่ามีความประเด็นปัญหาด้านคุณธรรมเกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับทำการวิเคราะห์และสรุปเป็นเอกสารส่งให้กับผู้วิจัย

4.2 กำหนดให้นักศึกษานำเสนอประเด็นปัญหาด้านคุณธรรมที่เลือกมาด้วยวาจาพร้อมแสดงความคิดเห็นของกลุ่มต่อประเด็นดังกล่าว เพื่อดูว่านักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นคุณธรรมนั้นได้ลึกซึ้งเพียงใด

4.3 กำหนดให้นักศึกษาที่เหลือได้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาด้านคุณธรรมที่มีการนำเสนอ เพื่อดูว่านักศึกษาที่เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยคนอื่น ๆ (ซึ่งไม่ใช่ผู้นำเสนอ) จะสามารถวิเคราะห์และมีมุมมองต่อประเด็นดังกล่าวแตกต่างจากกลุ่มที่นำเสนออย่างไร

4.4 ในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะทำหน้าที่ในการเฝ้าสังเกตพัฒนาการทางด้านการใช้เหตุผลด้านคุณธรรมและพฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงออก รวมทั้งคอยปรับปรุงพัฒนาการทางความคิดและพฤติกรรมของนักศึกษา ด้วยการให้เหตุผลและคำแนะนำเพิ่มเติมตลอดระยะเวลาการวิจัย เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณธรรมในใจของนักศึกษาต่อไป โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนในการแสดงความคิดเห็นและระมัดระวังให้การสนทนาดำเนินอยู่ภายในกรอบของประเด็นคุณธรรมที่ได้กำหนดไว้

(2) ทำการสรุปประเด็นความคิดเห็นที่มีการอภิปรายโดยนักศึกษาทั้งหมด

(3) ให้คำแนะนำเพิ่มเติมพร้อมยกตัวอย่างจากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยหรือสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบเห็นในการดำเนินชีวิตประกอบ ในประเด็นคุณธรรมที่เห็นว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีการนำเสนอและนักศึกษายังไม่สามารถเข้าใจและนำมาเชื่อมโยงกับประเด็นที่กำลังพิจารณาได้ โดยในแต่ละครั้งอาจมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนในประเด็นคุณธรรมในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง หรือคุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุนก็ตาม ทั้งนี้ในการชี้ประเด็นเพื่อเพิ่มเติมหรือเชื่อมโยงเข้ากับคุณธรรมระดับบุคคลในมิติใดของผู้วิจัย จะขึ้นอยู่กับบริบทที่เป็นอยู่ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล

5. เมื่อสิ้นสุดกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดให้นักศึกษาดำเนินการเพื่อนำข้อมูลมาใช้สรุปผลการศึกษาดังนี้

5.1 ตอบแบบคำถามเดิมซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระดับคุณธรรมในใจของนักศึกษาที่เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยนี้

5.2 จัดทำรายงานเดี่ยวโดยแสดงข้อคิดเห็นส่วนตัวเกี่ยวกับคุณธรรมที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมคุณธรรมและความตั้งใจที่จะนำไปใช้ในอนาคต เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาว่าภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว นักศึกษามีความคิดเห็นต่อประเด็นคุณธรรมในด้านต่าง ๆ อย่างไร

6. หลังจากได้ดำเนินการครบทั้งสองส่วนแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบคำถามและข้อคิดเห็นของตัวอย่างจนครบเพื่อนำมาประมวลและวิเคราะห์ต่อไป

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับกาวิจัยประกอบด้วย

1. แบบคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและคุณลักษณะด้านคุณธรรม ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นจากกรอบแนวคิดด้วยมิติคุณธรรมจริยธรรมระดับบุคคล เพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากการสังเคราะห์ของ ไกรยุทธ ธีรตยาศินันท์ (2531) จำนวน 22 ข้อ แบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับ (ตั้งแต่ มากที่สุด = 5 มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 น้อยที่สุด = 1) ประกอบด้วย

1.1 คำถามที่สะท้อนถึงภาพรวมของความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมของบุคคล จำนวน 6 ข้อ

- 1.2 คำถามที่สะท้อนถึงมิติคุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน จำนวน 4 ข้อ
- 1.3 คำถามที่สะท้อนถึงมิติคุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง จำนวน 4 ข้อ
- 1.4 คำถามที่สะท้อนถึงมิติคุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง จำนวน 3 ข้อ
- 1.5 คำถามที่สะท้อนถึงมิติคุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน จำนวน 5 ข้อ

2. เอกสารประกอบการทำกิจกรรมที่ผู้วิจัยใช้ คือ ขาวจากหนังสือพิมพ์หรือจากสื่ออื่นที่มีการเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยไม่จำกัดประเภทของข่าว ประเภทของสื่อและระยะเวลาการตีพิมพ์ เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทำการวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม

3. รายงานที่มอบหมายให้นักศึกษาจัดทำเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมที่ได้เรียนรู้ตลอดกระบวนการวิจัย

6. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ทำการเก็บข้อมูลจากแบบคำถามที่ใช้ประเมินความรู้ความเข้าใจและคุณลักษณะด้านคุณธรรมจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดและนำมาแบ่งกลุ่มตามระดับคะแนนเป็นรายคู่

2. ทำการเก็บข้อมูลภายหลังการใส่กิจกรรมคุณธรรมให้ตัวอย่างแต่ละคู่ ได้แก่

2.1 รวบรวมเอกสารที่กลุ่มนำเสนอได้ทำการสรุปข้อมูลจากข่าวในหนังสือพิมพ์ หรือเอกสารเผยแพร่ที่ได้เลือกมาทำการวิเคราะห์และจัดทำเป็นเอกสารส่งให้กับผู้วิจัย

2.2 รวบรวมประเด็นคุณธรรมของกลุ่มที่นำเสนอและความเห็นของกลุ่มต่อประเด็นดังกล่าว

2.3 รวบรวมประเด็นคุณธรรมที่มีการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นจากกลุ่มที่เข้าร่วมใน

กระบวนการวิจัย

3. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการให้นักศึกษาทั้งหมดที่เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยทำแบบคำถามเดิมซ้ำอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งข้อคิดเห็นของนักศึกษาจนครบเพื่อนำมาประมวลและวิเคราะห์ต่อไป

7. การวิเคราะห์ผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมด ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรมในเบื้องต้นและหลังการใส่กิจกรรมคุณธรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมถึงการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในคุณลักษณะด้านคุณธรรม ผู้วิจัยได้ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ยโดยกำหนดช่วงอันตรภาคชั้นที่ทำให้สะดวกต่อการแปลผล ดังนี้

1.00 - 1.80 แปลผลว่า น้อยที่สุด

1.81 - 2.61 แปลผลว่า น้อย

2.62 - 3.42 แปลผลว่า ปานกลาง

3.43 - 4.23 แปลผลว่า มาก

4.24 - 5.00 แปลผลว่า มากที่สุด

2. การวิเคราะห์ความแตกต่างด้านความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนและหลังการใส่กิจกรรมรวมถึงการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในคุณลักษณะด้านคุณธรรม พิจารณาจากผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่เกิดขึ้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมคุณธรรม เพื่อนำมาประเมินถึงความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมที่เพิ่มขึ้น โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Content Analysis)

8. ผลการศึกษา

8.1 ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ก่อนและหลังการใส่กิจกรรมคุณธรรม ซึ่งเก็บได้จากแบบคำถามปรักฎ ดังนี้

ตารางที่ 1: การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนและหลังการใส่กิจกรรม

คุณธรรมจริยธรรม	ก่อน		หลัง		ผลการวิเคราะห์ความแตกต่าง
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านคุณธรรม					
จริยธรรม					
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	3.28	0.67	4.61	0.50	แตกต่าง
การใช้เหตุผลในชีวิตประจำวัน	3.22	0.55	4.33	0.59	แตกต่าง
ความโน้มเอียงที่จะเชื่อและปฏิบัติตามเหตุผลของผู้สอน	3.94	0.54	4.83	0.38	แตกต่าง
ความเชื่อเกี่ยวกับการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว	4.28	0.83	4.89	0.32	แตกต่าง
ความโน้มเอียงที่จะคล้อยตามเหตุผลของผู้อื่น	3.78	0.65	4.17	0.62	แตกต่าง
ทัศนคติที่ดีต่อการทำสิ่งที่ถูกต้อง	4.00	0.69	4.78	0.43	แตกต่าง
	3.75	0.37	4.60	0.27	แตกต่าง

จากผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏในตารางที่ 1 พบว่า ก่อนการใส่กิจกรรมคุณธรรม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมีค่าเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมเท่ากับ 3.75 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แต่ภายหลังการใส่กิจกรรมคุณธรรม พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น เป็น 4.60 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรม มีบางประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมากได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม (เพิ่มขึ้นร้อยละ 40.55 ทำให้จากเดิมค่าเฉลี่ยซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง กลายเป็นระดับมากที่สุด) และการใช้เหตุผลในชีวิตประจำวัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 34.47 ทำให้จากเดิมค่าเฉลี่ยซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง กลายเป็นระดับมากที่สุด) ซึ่งเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นถึงสองระดับ

8.2 ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของคุณลักษณะด้านคุณธรรมระดับปัจเจกบุคคลที่ใช้เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต และการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านคุณธรรมของตัวอย่างก่อนและหลังการใส่กิจกรรมคุณธรรม ซึ่งเก็บได้จากแบบคำถามและจำแนกตามประเภทของคุณธรรมปรากฏ ดังนี้

ตารางที่ 2: องค์ประกอบและการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านคุณธรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนและหลังการใส่กิจกรรมจำแนกตามประเภทคุณธรรม

คุณธรรมจริยธรรม	ก่อน		หลัง		ผลการวิเคราะห์ความแตกต่าง
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน					
ความขยันหมั่นเพียร	2.94	0.73	3.83	0.71	แตกต่าง
ความอดทน	3.17	0.62	4.00	0.59	แตกต่าง
ความสามารถพึ่งพาตนเอง	3.17	0.71	4.22	0.55	แตกต่าง
การมีวินัย	3.11	0.68	4.17	0.62	แตกต่าง
	3.10	0.55	4.06	0.46	แตกต่าง
คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงหล่อเลี้ยง					
ฉันทะ	3.61	0.61	4.39	0.61	แตกต่าง
สัจจะ	4.00	0.69	4.72	0.46	แตกต่าง
ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่	3.61	0.61	4.28	0.75	แตกต่าง
ความกตัญญู	4.39	0.70	4.67	0.59	แตกต่าง
	3.90	0.49	4.52	0.45	แตกต่าง
คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง					
การควบคุมตนเอง	3.00	0.77	4.06	0.54	แตกต่าง
ความมีสติและรอบคอบ	3.22	1.00	4.28	0.75	แตกต่าง
ความตั้งใจให้ดี	3.67	0.69	4.39	0.61	แตกต่าง
	3.30	0.66	4.24	0.50	แตกต่าง
คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน					
ความเมตตา	3.94	0.42	4.67	0.49	แตกต่าง
ความปรารถนาดีต่อกัน	3.83	0.51	4.56	0.51	แตกต่าง
ความไม่เห็นแก่ตน	3.06	0.64	3.56	0.78	แตกต่าง
ความไม่เอาเปรียบเปรียบผู้อื่น	3.17	0.51	3.94	0.80	แตกต่าง
ความอะลุ่มอล่วยถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน	4.33	0.59	4.72	0.46	แตกต่าง
	3.67	0.28	4.29	0.35	แตกต่าง

จากผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏในตารางที่ 2 พบว่า **ก่อนการใส่กิจกรรมคุณธรรม** กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มีค่าเฉลี่ยคะแนนในคุณลักษณะด้านคุณธรรมแต่ละมิติดังนี้ คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน เท่ากับ 3.10 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง เท่ากับ 3.90 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนียวรั้ง เท่ากับ 3.30 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และคุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน เท่ากับ 3.67 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมีคุณลักษณะด้านคุณธรรมที่ใช้เป็นแบบอย่าง ในการดำรงชีวิตในทั้ง 4 มิติ และ**ภายหลังการใส่กิจกรรมคุณธรรม** พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมีค่าเฉลี่ยคะแนนใน คุณลักษณะด้านคุณธรรมทั้ง 4 มิติเพิ่มขึ้น ดังนี้ คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน เท่ากับ 4.06 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง เท่ากับ 4.52 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คุณธรรมที่เป็นปัจจัย เหนียวรั้ง เท่ากับ 4.24 โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และคุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน เท่ากับ 4.29 โดย ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า ภายใต้อิทธิพลของกิจกรรมที่เป็นปัจจัยเหนียวรั้ง มีการเพิ่มขึ้นอย่างมากของ ค่าเฉลี่ยในบางองค์ประกอบ ได้แก่ ความมีสติและรอบคอบ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 32.92 ทำให้จากเดิมค่าเฉลี่ยซึ่งอยู่ใน ระดับปานกลาง กลายเป็นระดับมากที่สุด) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดดถึงสองระดับ

8.3 จากการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพจากข้อคิดเห็นที่ปรากฏในรายงานส่วนบุคคลซึ่งเป็นกิจกรรม ที่มอบหมายให้นักศึกษาจัดทำ ผู้วิจัยได้พบประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมของนักศึกษา โดยพบว่า นักศึกษาได้ตระหนักถึงคุณลักษณะที่เป็นสภาพความดีงามในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็น**คุณลักษณะด้านคุณธรรม** ใน 4 มิติ ดังนี้

1. คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน ซึ่งหมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้การกระทำการ ใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความสามารถพึ่งตนเอง และ การมีวินัย ได้ผลการศึกษา ดังนี้

1.1 ความขยันหมั่นเพียร

ผลการวิเคราะห์พบว่า เมื่อนักศึกษาตระหนักรู้ว่าหน้าที่ของตนคือการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และ ต้องพยายามเก็บเกี่ยวความรู้และค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมให้มากที่สุด โดยหมั่นทบทวนอย่างสม่ำเสมอและต้อง เรียนให้จบ ระหว่างศึกษาเล่าเรียนไม่ควรมาเรียนสาย โดยขณะนั้นเมื่อทราบว่าตนยังไม่เข้าใจหน้าที่ของตนเองและยัง ทำหน้าที่เหล่านี้ไม่ดีพอ เมื่อได้ฟังสิ่งที่อาจารย์ได้คอยเตือนแล้ว ทำให้เข้าใจสิ่งเหล่านี้ดีขึ้น และมีความตั้งใจที่จะ นำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนตั้งไว้

1.2 ความอดทน

ผลการวิเคราะห์พบว่า จากการที่อาจารย์ได้ให้ข้อคิดในเรื่องของความอดทนในการทำงาน ร่วมกับคนอื่น รวมถึงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้นักศึกษาเข้าใจการใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ และไม่ควรตัดสินใจด้วยอารมณ์ แต่ต้องใช้ความอดทนเพื่อให้นักศึกษามีเวลาในการพิจารณาใคร่ครวญถึงผลที่จะเกิด ตามมาในภายหลัง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาลุกลามบานปลายจนทำให้เรื่องเล็กกลายเป็นเรื่องใหญ่ จากเดิมที่ นักศึกษาได้เคยทำงานร่วมกับเพื่อนและเกิดความไม่พอใจเพื่อนบ้าง เมื่อได้ระลึกถึงคำพูดของอาจารย์ที่สอนให้คิดใน ทางบวกเสมอ ทำให้นักศึกษาเริ่มปล่อยวางและมีความตั้งใจที่จะฝึกให้ตัวเองใช้เหตุผลมาระงับอารมณ์ให้ได้ เพื่อให้ คนในครอบครัวและคนรอบข้างได้รับผลกระทบจากการกระทำของตนน้อยที่สุด

1.3 ความสามารถพึ่งตนเอง

ผลการวิเคราะห์พบว่า จากการที่อาจารย์ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการที่บุคคลจะสามารถดำรงชีวิตได้ อย่างมีความสุขนั้น บุคคลจะต้องรู้จักการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ ทำให้นักศึกษาตระหนักรู้ถึงการใช้ชีวิตอย่าง

พอเพียงกับทรัพย์ที่ตนเองหามาได้ และมีความตั้งใจที่จะไตร่ตรองก่อนการใช้จ่ายเงินว่ามีความเหมาะสมและคุ้มค่าที่สุดแล้วหรือไม่ โดยจะคิดก่อนเสมอว่าสิ่งนั้นจำเป็นหรือไม่ ซึ่งจะทำให้ นักศึกษามีการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมบนพื้นฐานความสุขแบบพอเพียงและสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นให้เกิดความทุกข์ใจต่อตนเอง

1.4 การมีวินัย

ผลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษาเกิดการตระหนักรู้ว่าเรื่องการตรงต่อเวลาที่อาจารย์ปลูกฝังนั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานในทุกสาขาอาชีพ นักศึกษามีความรู้สึกว่าตนเองมีความกระตือรือร้นมากขึ้น ในอดีตที่ผ่านมาหากรู้ว่าสาย นักศึกษาจะไม่อยากเข้าห้องเรียน เพราะกลัวถูกต้อว่า แต่จากการได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมทำให้เกิดการตระหนักรู้ว่าในการทำงานต้องสร้างวินัยให้ตนเอง ด้วยการตระหนักถึงการทำการกิจในแต่ละช่วงเวลา ส่งผลให้นักศึกษามีความพยายามจะมาเรียนให้ทัน ซึ่งส่งผลถึงการเรียนในวิชาอื่น ๆ ด้วย

2. คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง ซึ่งหมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้การกระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย ฉันทะ สัจจะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ และความกตัญญู

2.1 ฉันทะ

ผลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษาได้เรียนรู้และทราบว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์อย่างแท้จริงในการดำเนินชีวิต ทำให้นักศึกษามีความประทับใจ และมีความตั้งใจว่าจะเก็บคำสอน คำแนะนำ คำเตือนของอาจารย์ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน และยังคงใช้ต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ นักศึกษาเกิดความพึงพอใจในการทำความดี อาทิ รู้จักการให้อภัยและให้โอกาสแก่คนอื่น มีความกตัญญูต่อบุพการี มีความรับผิดชอบ รู้จักการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมและเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม

2.2 สัจจะ

ผลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษาตระหนักรู้ว่า คำสอนที่ดีที่สุดย่อมไร้ความหมาย ถ้าคำสอนนั้นไม่ได้ถูกนำมาปฏิบัติ นักศึกษาจึงสัญญาว่าจะนำ สิ่งต่าง ๆ ที่อาจารย์สอน มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและจะพยายามใช้เหตุผลเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมมากขึ้น นอกจากนี้ นักศึกษายังมีความตั้งใจที่จะเป็นคนดี ทำสิ่งดี ๆ จะออกไปเป็นคนดีของสังคม เพื่อให้สังคมมีคนที่ดีเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นพลังเล็ก ๆ ที่ขับเคลื่อนให้สังคมอยู่ดีและจะพยายามเป็นตัวอย่างเพื่อทำให้คนเชื่อว่าคนดียังมีอยู่ในสังคมและเขาคนนั้นก็ดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

2.3 ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่

ผลการวิเคราะห์พบว่า จากคำสอนของอาจารย์ที่ให้ทำทุกอย่างให้ดีที่สุด ทำให้นักศึกษาเกิดความสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไม่ว่าจะเป็นที่บ้านเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นพี่ที่ดีของน้อง ส่วนที่มหาวิทยาลัย เป็นลูกศิษย์ที่ดีของอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดี และในอนาคตไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใด ฐานะใดก็จะทำหน้าที่ให้ดีที่สุดเพื่อให้เติบโตขึ้นไปเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพและเป็นคนดีของสังคม

2.4 ความกตัญญู

ผลการวิเคราะห์พบว่า จากคำสอนของอาจารย์เรื่องความกตัญญูต่อบุพการีและผู้มีพระคุณ รวมถึงรู้จักตอบแทนคุณเมื่อมีโอกาส ทำให้นักศึกษาทราบว่าความกตัญญูเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งควรระลึกและปฏิบัติอยู่เสมอยิ่งในอนาคตอันใกล้ที่นักศึกษาจะออกไปทำงานหาเงินมาเลี้ยงชีพ ทำให้สำนึกได้ว่าถึงเวลาที่จะต้องตอบแทนบุญคุณท่านอย่างเต็มที่แล้ว และทำให้ท่านหมดห่วง นอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูท่านตอบแทน ดังเช่นที่ท่านได้เลี้ยงดูตนมา

3. คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยประวิง หรือตักเตือนให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย ความมีสติ ความรอบคอบ และความตั้งใจดีให้

3.1 ความมีสติและรอบคอบ

ผลการวิเคราะห์พบว่า การที่อาจารย์สอนให้รู้จักคำว่า สติ ช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสพิจารณาไตร่ตรองเหตุผลให้รอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจก่อนลงมือกระทำการใด ๆ เพราะชีวิตคนเราไม่พบกับความสุขสมหวังตลอดเวลา การฝึกการคิดก่อนจะทำอะไรให้มาก ๆ ช่วยให้ทั้งตนเอง ครอบครัว คนที่อยู่รอบตัว ได้รับผลกระทบจากการกระทำของตนน้อยที่สุด การไม่มีสติ จะทำให้การกระทำเป็นไปตามอารมณ์ ปัญหาเล็ก ๆ อาจลุกลามได้ แต่ถ้าเรามีสติปัญหาที่ว่ายาก ก็จะสามารถข้ามผ่านไป

3.2 ความตั้งใจดีให้

ผลการวิเคราะห์พบว่า การที่อาจารย์ได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาในการเรียนการสอน ทำให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจว่าชีวิตคนเราไม่มีใครสามารถจะอยู่ค้ำฟ้าได้ เหตุใดจึงไม่เร่งทำความดีเอื้อเพื่อพ่อแม่แก่ผู้อื่นตามกำลังที่มี ทำให้นักศึกษารู้จักให้อภัยและให้โอกาสแก่ผู้อื่น เป็นคนกตัญญูทวดเวทิต่อบุพการี ญาติพี่น้อง และผู้มีอุปการคุณ เป็นคนมีความรับผิดชอบ เป็นคนตรงต่อเวลา และรู้จักที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมและเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ภายหลังจากที่ได้เรียนกับอาจารย์แล้ว นักศึกษามีความตั้งใจที่จะนำทุกคำสอนมาประยุกต์ใช้ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามาก และจะนำหลักคุณธรรมเกี่ยวกับหิริโอตตัมปะ ที่อาจารย์สอนมาประยุกต์ให้เข้ากับการดำเนินชีวิตให้มีความสุข รู้จักใช้สติให้มาก เมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น สำนึกในการที่จะทำดี หรือคิดในทางที่ดีจะผ่านเข้ามาในสมองของนักศึกษาคว่า ควรทำในสิ่งที่ดีและถูกต้อง การที่สังคมคิดแต่แบ่งวัก คิดดี ทำดี ประเทศก็จะเจริญก้าวหน้าหรืออย่างน้อย ๆ คนในสังคมก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งนักศึกษามีความตั้งใจจริงว่า หนึ่งในคนดีของสังคมก็จะมีนักศึกษารวมอยู่ด้วย

4. คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุนซึ่งหมายถึงสภาพความดีงามที่ช่วยส่งเสริมให้กระทำการใดให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ประกอบด้วย ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อต่อกัน ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอาเปรียบผู้อื่น และความอะลุ่มอล่วยถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

4.1 ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อต่อกัน

ผลการวิเคราะห์พบว่า การที่อาจารย์ปลุกฝังเรื่องการเสียสละ ให้อภัย สอนการยกระดับจิตใจของมนุษย์และสอนให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ทำให้นักศึกษาทราบว่าการรู้จักให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนนั้นดีอย่างไร นักศึกษาจึงตั้งใจที่จะเร่งทำความดีเอื้อเพื่อพ่อแม่แก่ผู้อื่นตามกำลังที่ตนมีอยู่ รู้จักที่จะเป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ รู้จักให้อภัยและให้โอกาสแก่ผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาเกิดความสุขทางใจ และเข้าใจได้ดีว่าความสุขดังกล่าว ไม่สามารถใช้เงินซื้อได้ ต้องสร้างขึ้นมาจากจิตใจที่ดีงามเท่านั้น นอกจากนี้ในอดีตที่ผ่านมา นักศึกษาบางคนที่ไม่เคยรู้สึกอะไรกับการตบยุง บัมด แต่ปัจจุบันกลับรู้สึกไม่กล้าทำเพราะกลัวบาปและเมื่อฝึกคิดในการนำใจเข้ามาใส่ใจมากขึ้น ก็ยังไม่กล้าทำมากขึ้น

4.2 ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอาเปรียบผู้อื่น และความอะลุ่มอล่วยถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

ผลการวิเคราะห์พบว่า จากการปลุกฝังของอาจารย์ที่สอนให้อยู่ร่วมกับสังคม รู้จักเสียสละ เห็นส่วนรวมสำคัญกว่าตัวเอง เพราะถ้าส่วนรวมอยู่ได้ เราก็จะอยู่ได้ ทุกวันนี้สังคมมีปัญหาและสาเหตุของปัญหามาจากความโลภอยากได้ของที่ไม่ใช่ของตัวเอง ทำให้นักศึกษามีการตระหนักรู้เรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม และการคิดถึงส่วนรวมก่อนส่วนตน ก่อนตัดสินใจลงมือกระทำการใด ๆ มีการคิดทบทวนถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อส่วนรมน้อยที่สุด

9. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแบ่งตามประเด็นที่สำคัญของการวิจัยมี ดังนี้

1. องค์ประกอบของคุณลักษณะด้านคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะด้านคุณธรรมที่ใช้เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตในทั้ง 4 มิติ ประกอบด้วย คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง และคุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน โดยก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม พบค่าเฉลี่ยคะแนนในรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบค่าเฉลี่ยคะแนนในทุกรายองค์ประกอบมีค่าสูงขึ้น โดยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

2. การเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม คุณธรรม นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงของระดับคุณธรรมในใจในทางที่สูงขึ้นมากกว่าก่อนการเข้าร่วม เนื่องจากพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของภาพรวมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมมีค่าสูงขึ้นเช่นเดียวกับแต่ละองค์ประกอบของคุณธรรมทั้ง 4 มิติ โดยในภาพรวมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านคุณธรรมจริยธรรม ประเด็นที่พบการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดแบบก้าวกระโดดถึงสองระดับจากปานกลางเป็นระดับมากที่สุด คือ **ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และการใช้เหตุผลในชีวิตประจำวัน**

อนึ่ง ผลการวิจัยในทั้งสองประเด็นข้างต้น พบความสอดคล้องเกี่ยวกับการยกระดับคุณธรรมในใจของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การพัฒนาคุณธรรมเกิดขึ้นได้ในตัวบุคคล (กรมการศาสนา, 2550; สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, 2542; Cavalier, 2002) เป็นการตอกย้ำว่า การปลูกฝังด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมและกิจกรรมคุณธรรมเป็นเครื่องมือ มีผลต่อการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณธรรมในระดับปัจเจกบุคคลอย่างชัดเจน แม้ว่าระดับของการเพิ่มขึ้นในแต่ละมิติ อาจมีความแตกต่างกันอยู่บ้างก็ตาม แต่ก็ถือเป็นนิมิตหมายที่ดี ที่อย่างน้อยผลการวิจัยนี้ จะเป็นหลักฐานที่ช่วยยืนยันได้ว่า คุณธรรมในใจของปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มพูนและฝึกฝนได้

ข้อค้นพบสำคัญจากผลงานวิจัยฉบับนี้ คือ ผู้วิจัยได้พบว่า คุณธรรมที่มีอยู่แล้วอย่างมั่นคงในจิตใจของเยาวชนไทย (ก่อนเริ่มกระบวนการวิจัย) โดยมีอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความกตัญญู (คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง) และความอะลุ่มอล่วยถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน (คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน) รวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว สะท้อนถึง การดำรงอยู่ของสังคมไทยที่มีคุณธรรมเป็นหลักยึดและหยิ่งรากลึกอยู่กับสังคมไทยมาช้านาน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการปลูกฝังและพัฒนาต่อยอดเพื่อยกระดับคุณธรรมในใจของปัจเจกบุคคลให้สามารถกระทำได้อย่างมีความหวัง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบความเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมคุณธรรมของนักศึกษาในประเด็นของ**ความมีสติและรอบคอบ** (คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง โดยเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นถึงสองระดับ จากปานกลางเป็นมากที่สุด) ซึ่งเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญ ในการแสดงออกทางพฤติกรรมคุณธรรมในระดับต่อผู้อื่นอย่างชัดเจน และเป็นสิ่งที่จะยับยั้งหรือคอยเตือนบุคคล ให้พึงกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และไม่กระทำสิ่งที่ไม่ดีต่อบุคคลอื่น จึงทำให้ยิ่งเชื่อมั่นได้ว่า หากได้ทำการวิจัยและมีการเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง ก็อาจคาดหมายได้ว่านักศึกษาจะมีการแสดงออกทางพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นคือระดับต่อสังคม ซึ่งเป็นระดับที่จะสามารถเป็นที่พึ่งของสังคมได้ในที่สุด

ผู้วิจัยหวังว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูและสถานศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นไปตามความคาดหวังของการจัดการศึกษาของไทย ดังที่ระบุไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 โดยมุ่งสร้างเสริมประสบการณ์ทางสังคมผ่านกิจกรรมการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อหล่อหลอมให้เยาวชนไทยมีคุณลักษณะด้านคุณธรรมในประการต่าง ๆ ตามที่มุ่งหวัง ซึ่งจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมของเยาวชนในสังคมไทยต่อไป

10. เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). *โครงการเมืองไทยคนดี*. สืบค้นจาก <http://www.khondee.net/home/index.php>
- ไกรยุทธ ชีรตยาสินันท์. (2531). *แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุจเดือน พันธมนานิน. (2551). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และรุ่งนภา ตั้งจิตเรเจริญกุล. (2551). *การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- นงลักษณ์ วิรัชชัย, ศจีมาจ ญ วิเชียร และพิศสมัย อรทัย. (2551). *การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- พระคุณเจ้า ท่านครูบา คำพันธ์ุ คัมภีร์ญาโณ. (2548). *คุณค่าและความสำคัญแห่งพระพุทธศาสนา*. จันทบุรี: วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรง).
- พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ. (2544). *60 ปี พระคุณเจ้า ท่านครูบา คำพันธ์ุ คัมภีร์ญาโณ*. จันทบุรี: วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรง).
- _____ (2552). *โลกทิพย์*. จันทบุรี : วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรง).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. (2542). *การศึกษารูปแบบและวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้มีหน้าที่โดยตรงในการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*.

- สุธา เจียรนัยกุลวานิช. (2553). *การสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมแบบชาวพุทธ*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ “การสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” 28 เมษายน 2553 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, หน้า 127-135.
- _____. (2554). *เจตนาพฤติกรรมคุณลักษณะด้านคุณธรรม: วิเคราะห์เชิงประยุกต์จากแนวคิดทฤษฎีตามแผน*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ “มหาวิทยาลัยไทยกับความรับผิดชอบต่อสังคม” 25 พฤษภาคม 2554 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, หน้า 102-123.
- สุวิมล ว่องวานิช, อวยพร เรืองตระกูล, เพียงใจ ศุขโรจน์, กมลวรรณ ตั้งชนกานนท์, วิษณุ ทรัพย์สมบัติ, วราภรณ์ แยมทิม, ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ, สมพงษ์ ปั่นหุ่น และสุกัญญรัตน์ คงงาม. (2550). *รายงานการวิจัยโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- Cavalier, R. (2002). *Virtue Ethics*. Retrived from http://www.caae.phil.cmu.edu/Cavalier/80130/part2/11_5.html